

Οι ποιητές της ελιάς: από τον Όμηρο στον Παλαμά

Δεκάδες τα ποιήματα, πολλοί οι ποιητές που έγραψαν για την ελιά. Από τον Όμηρο μέχρι τους πιο σύγχρονους. 2 ποιήματα, ένα δημοτικό τραγούδι και φυσικά ο άγιος παππούς Όμηρος που αγάπησε την ελιά μέσα στους χιλιάδες στίχους του, αγάπη διακριτή σε πολλά αποσπάσματα της Οδύσσειας (κυρίως) και της Ιλιάδας.

Στον Κωστή Παλαμά η ελιά είναι του ήλιου η θυγατέρα η χαιδεμένη και αγαπημένη. Ο ήλιος θρέφει την ελιά με την αγάπη του κι εκείνη παντού και πάντα αυτόν θέλει να κοιτάζει. Η σχέση ήλιου και ελιάς στο επίκεντρο. Ακολουθως τονίζεται ότι όπου γης και...πατρίς.

Η ελιά παντού στέκεται και δίνει τους καρπούς της, μέχρι να γεράσει, μέχρι να πάψει. Στον ίσκιο της ελιάς ξεκουράστηκε ο Ιησούς στο δάσος των ελαιών λίγο προτού σταυρωθεί και το δάκρυ του πότισε για πάντα τη ρίζα της. Η ελιά που είναι ο μόχθος των φτωχών και σπανίως των πλουσίων. Η ελιά που φωτίζει μέσα στη νύχτα με το φως του φεγγαριού πάνω στη ασημένια της φύλλα.

Κωστής Παλαμάς

Η ελιά

Είμαι του ήλιου η θυγατέρα
Η πιο απ' όλες χαιδευτή
Χρόνια η αγάπη του πατέρα
Σ' αυτό τον κόσμο με κρατεί
Όσο να πέσω νεκρωμένη
Αυτόν το μάτι μου ζητεί.
Είμ' η ελιά η τιμημένη

Όπου και αν λάχει κατοικία
Δε μ' απολείπουν οι καρποί.
Ως τα βαθιά μου γηρατειά,
Δεν βρίσκω στην δουλειά ντροπή.

Μ' έχει ο Θεός ευλογημένη,
Και είμαι γεμάτη προκοπή.
Είμ' η ελιά η τιμημένη.

Εδώ στον ίσκιο μου μ' αποκάτω
Έρθ' ο Χριστός να αναπαυθεί
Κι ακούστηκ' η γλυκιά λαλιά του
Λίγο προτού να σταυρωθεί.
Το δάκρυ του, δροσιά αγιασμένη,
Έχει ς τη ρίζα μου χυθεί.
Είμ' η ελιά η τιμημένη.

Και φως παράστατο χαρίζω
Εγώ στην άγρια τη νύχτα.
Τον πλούτο πα δεν τον φωτίζω,
Συ μ' ευλογείς φτωχολογιά.
Κι αν απ' τον άνθρωπο διωγμένη,
Με φέγγω μπρος στην Παναγιά.
Είμ' η ελιά η τιμημένη.

*

Ιωάννης Πολέμης
Η ελιά
(Αναγνωστικόν Έκτης Δημοτικού, 1964)

Ευλογημένο να 'ναι, ελιά, το χώμα που σε τρέφει,
κι ευλογημένο το νερό που πίνεις απ' τα νέφη,
κι ευλογημένος τρεις φορές αυτός που σ' έχει στείλει
για το λυχνάρι του φτωχού, για τ' άγιου το καντήλι.
Δεν είσαι συ περήφανη σαν τ' άλλα καρποφόρα,
που βιαστικά, ανυπόμονα, δεν βλέπουνε την ώρα
πότε με τ' ανθολούλουδα τους κλώνους να σκεπάσουν
και με μια πρόσκαιρη ομορφιά τα μάτια να ξιπάσουν.
Εσύ 'σαι πάντα ταπεινή· πάντα δουλεύτρα, σκύβεις,

μ' όλα τα πλούτη που κρατείς, μ' όλο το βιο που κρύβεις.
Γι' αυτό απ' τα πρώτα νιάτα σου, που τα φιλούν οι ανέμοι,
ως τα βαθιά γεράματα, που το κορμί σου τρέμει,
και γέρνει κάθε σου κλαδί και κάθε παρακλάδι,
μέσα στον κούφιο σου κορμό δεν σου 'λειψε το λάδι.

Ιωάννης Πολέμης
Πατρίδα τα λιοτρίβια σου

Πατρίδα, τα λιοτρίβια σου
δουλεύουν νύχτα μέρα.
Με του λαδιού τη μυρωδιά
γεμίζουν τον αέρα.

Κι είν' οι ελιές, Πατρίδα μου,
ακούραστες γριούλες.
Με τον καρπό τους τρέφουνε
παιδάκια και μανούλες.

Κι είν' οι ελιές, Πατρίδα μου,
δέντρα ευλογημένα,
που στέκονται στον άνεμο
με τα κλαδιά απλωμένα.

Ο Οδυσσέας και ο Τηλέμαχος οργανώνουν τον ξεκαμό των
μνηστήρων στη ρίζα μιας ελιάς. Η ιερότητα ξεκάθαρη.

Ομήρου Οδύσσεια
Ραψωδία ν

Τότες καθίσαν στῆς ιερῆς ἐλιάς τῆ ρίζα οἱ δύο τους,
νὰ δοῦν πὼς θὰ ξεκάμουνε τοὺς ἄτιμους μνηστήρες.

Στον περίβολο του σπιτιού του φύτευνε κορμός μακρόφυλλης ελιάς. Η ελιά στο σπίτι, η ελιά στο συζυγικό κρεβάτι. Η ελιά παντού.

Ομήρου Οδύσσεια
Ραψωδία ψ (στ.206-227)

Μ' αυτά τα λόγια θέλησε τον άντρα της να δοκιμάσει· ο Οδυσσεάς
όμως,

γεμάτος αγανάκτηση, στράφηκε στην πιστή γυναίκα του μιλώντας:
«Γυναίκα, άσχημο λόγο πρόφες, που την ψυχή δαγκώνει.

Ποιος μετακίνησε την κλίνη; Το βλέπω δύσκολο
και για τον έμπειρο τεχνίτη ακόμη. Μόνο Θεός, αν ήθελε,
θα το μπορούσε κατεβαίνοντας να της αλλάξει θέση· θνητός που
ζει,

κι αν είναι στην ακμή της νιότης του, εύκολα δεν μπορεί να τη
σαλέψει.

Γιατί σ' αυτή την τورνευτή μας κλίνη κάποιο σημάδι υπάρχει
απαραγνώριστο - το 'καμα εγώ, άλλος κανείς.

Φύτευνε μέσα στου σπιτιού μας τον περίβολο κορμός
μακρόφυλλης ελιάς,

με θαλερό το φούντωμά της, κι αυτός χοντρός σαν μια κολόνα.

Γύρω του εγώ την κάμαρη έχτισα και την ανέβασα
με πέτρες πανωτές στο τελικό της ύψος· μετά τη στέγασα
καλά από πάνω, και την ασφάλισα με κολλητά πορτόφυλλα,
να αρμόζουν μεταξύ τους.

Τότε πια κούρεψα κλαδιά και φούντες της μακρόφυλλης ελιάς,
κλάδεψα με επιδέξια τέχνη τον κορμό απ' τη ρίζα του,
με το σκεπάρνι τον πελέκησα, τον στάθμισα
για να ισώσει, τον δούλεψα να γίνει κλινοπόδαρο, κι άνοιξα
πάνω του τρύπες με το τρυπάνι. Αρχίζοντας μετά τον πλάνισα
και πάνω άπλωσα του κρεβατιού την τάβλα τελειώνοντας,
μ' ασήμι, μάλαμα και φίλντισι την κλίνη στόλισα [...].

Δίστιχα για την ελιά από τη συλλογή της Δόμνας Σαμίου

Τούτην ιδώ την αγριλιά ιγώ θα τη μπουλιάσου,
να κάνει τον καλό καρπό τσουβάλια να σουδιάσω.

Του ραβδιστή να τουν διχάς στου δέντρου π' ανιβαίνει
σένα μαζεύει τουν καρπό κι με η καρδιά μου δένει.

Ιλιά μου χρυσοπράσινη μι τ' ασημένα φύλλα
να φίλαγα του ραβδιστή στα μάτια κι στα φρύδια.

Δεν έχ' ιλιά χουρίς ξιράδ' κι λάδι δίχους κόπου
τσι άνθρουπο χουρίς ψιγάδ' πάνω σ' αυτόν τουν τόπου.

Είναι δέντρα πολλά στη γη, σαν την ελιά δεν είναι
βρέχει, χιονίζει, λιάζεται και πάντα δροσερή 'ναι.

Μα γω αγαπώ την την ελιά, γιατί βγάνει το λάδι
και φέγγει στην αγάπη μου όντε δειπνά το βράδυ.

Απόψε μόνο κι αύριο αργά θα ν' είμαστε νομάδι
κι ύστερα ξεχωρίζομε ωσάν τσ' ελιάς το λάδι.